

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การดำเนินชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการของมนุษย์ที่รู้จักสร้างสรรค์ตนเองและสังคมตลอดมาทุกยุคทุกสมัย การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ได้อาศัยผลผลิตทางด้านการคิดสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นจากแรงดลใจเกิดจากการคิดแก้ปัญหา และความตั้งใจที่จะปรับปรุงชีวิตและความเป็นอยู่ให้ผาสุกขึ้นผลผลิตทางด้านการคิดสร้างสรรค์ต้องอาศัยทั้งความคิดฝัน ความคิดจินตนาการบวกกับความอดสาหะ พากเพียร มุมานะ ไม่ยอมเลิกล้มเลิกความคิดง่ายๆ จนสามารถคิดได้สำเร็จความคิดสร้างสรรค์จึงเป็น ทักษะทางปัญญาที่สำคัญของสมาชิกในสังคมที่ต้องการความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ (2534)

ปัจจุบันประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา การพัฒนาประเทศจะดำเนินไปได้ด้วยดีนั้นย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะของพลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศเป็นสำคัญ ฉะนั้นการพัฒนาคุณภาพของประชากรจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาประเทศการศึกษามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพประชากร ดังพระบรมราโชวาทตอนหนึ่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานแก่ครูใหญ่และนักเรียน ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐานความว่า “...การศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติทัศนคติค่านิยม และคุณธรรมของบุคคล เพื่อเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ...” โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรที่มีคุณภาพจำเป็นต้องมีลักษณะประการหนึ่ง คือ มีความคิดสร้างสรรค์ (กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, 2534)

ความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่อยู่ในตัวบุคคล เป็นสิ่งที่ช่วยให้บุคคลกระทำสิ่งต่างๆ ได้ประสบความสำเร็จ แปลกใหม่และดีกว่าเดิม ในขณะที่ประเทศของเรากำลังพัฒนา ถ้าเรามีบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ก็จะมีส่วนช่วยในการพัฒนาชาติมากขึ้น (เยาวพา เดชะคุปต์, 2527 : 243) ความคิดสร้างสรรค์นับเป็นความสามารถที่สำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ซึ่งมีคุณภาพมากกว่าความสามารถด้านอื่นๆ และเป็นปัจจัยที่จำเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมความก้าวหน้าของประเทศชาติ ประเทศใดก็ตามที่สามารถแสวงหา พัฒนาและดึงเอาศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ของประชากรในประเทศชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้มากเท่าใดก็ยิ่งมีโอกาสพัฒนาและเจริญก้าวหน้าได้มากขึ้นเท่านั้น (อารี พันธุ์เล็ก, 2537:5)

ลักษณะที่เด่นชัดของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์นั้นมียุ่หลายประการและที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือ การมีความคิดริเริ่มเกิดขึ้นในสมองแล้วมีประดิษฐ์กรรมใหม่ๆ สามารถนำความรู้และประดิษฐ์กรรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในทุกๆ ด้าน โดยก่อให้เกิดการพัฒนา อันจะช่วย อำนวยความสะดวกและประโยชน์สุขในการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์มากขึ้น(Torrance, 1962: 17อ้างถึงใน อารี พันธุ์ณี, 2537) บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงและสามารถนำความคิด สร้างสรรค์นั้นมาทำประโยชน์ให้แก่เพื่อนมนุษย์อย่างมากมาย ล้วนแล้วแต่เป็น บุคคลที่มีความกล้าหาญ อดทน และยืนหยัดในความคิด เด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์จะกลายเป็นผู้นำของสังคม สามารถนำความคิดสร้างสรรค์ของตนเองมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และนำสันติสุขมาให้แก่นุชยชาติได้อย่างเต็มที่ (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2536: 57)

โลเวนเฟลด์และบริทเทน (Lowenfeld&Brittain, 1987อ้างถึงใน วารุณี นวลจันทร์, 2539: 2) พบว่า พัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็กจะมีสูงมากตั้งแต่อายุ 4 ขวบขึ้นไปเด็กในวัยนี้จะเต็มไปด้วยความอยากรู้อยากเห็น และจินตนาการ แต่เมื่อเข้าอายุ 8-9 ขวบพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็กจะลดต่ำลง และจะลดต่ำลงอีกช่วงหนึ่ง ประมาณอายุ 13-14ปี ซึ่งหากเด็กได้รับการพัฒนาดังแต่ในระยะแรกๆ จะทำให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์และได้มีการพัฒนาเป็นอย่างดี คุณภาพของเด็กก็จะดีในอนาคต จากการศึกษาและข้อค้นพบทางการแพทย์พบว่า ในช่วงแรกของชีวิตจนถึงวัย 6ปี เป็นระยะที่เซลล์สมองเจริญสูงสุด โดยเฉพาะสมองของเด็กวัย 3 ปี เจริญเติบโตเป็นร้อยละ 80 ของสมองผู้ใหญ่ (UNESCO, 1983: 2 อ้างถึงใน วารุณี นวลจันทร์, 2539: 2) การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็กตั้งแต่เขี้ยววัยเท่าใดก็ยิ่งจะเป็นผลดีมากที่สุด โดยเฉพาะในช่วงวัยก่อน เรียน หรือช่วง 6 ขวบแรกของชีวิต เป็นระยะที่เด็กมีจินตนาการสูง(Torrance, 1965 อ้างถึงใน อารี พันธุ์ณี, 2537: 6)จึงควรมีการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็ก โดยให้มีพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ตั้งแต่วัยเด็กและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (วารุณี รักรวิชัย, 2535: 160-161)

สำหรับชั้นเรียนปฐมวัย ปัจจุบันการจัดการศึกษาระดับชั้นปฐมวัยได้มีการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์เป็นประจำเนื่องจากเป็นกิจกรรมที่มุ่งให้เด็กได้พัฒนาความพร้อมทางการเรียนในหลัคเช่น พัฒนาการความคิดสร้างสรรค์คิดจินตนาการ คิดหาเหตุผลส่งเสริมความพร้อมทางด้านกล้ามเนื้อเล็กและกล้ามเนื้อใหญ่และประสาทต่างๆ ให้สัมพันธ์กัน พัฒนาลักษณะนิสัยทางสังคม ส่งเสริมกระตุ้นให้กล้าแสดงออกทางภาษา แสดงออกทางความรู้สึทงตนเอง รู้ถึงความสามารถของตนเอง และกลุ่มเพื่อนที่สำคัญเด็ก ช่วง 4-6 ขวบปีจะมีพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์สูงสุด ครูจึงควรถือโอกาสพัฒนาความคิด สร้างสรรค์ของเด็กอย่างเต็มที่และตามลำดับพัฒนาการ (กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ2541: 143)

การวาดต่อเติมภาพให้สมบูรณ์เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เพราะทำให้เด็กเกิดจินตนาการ ชั่วๆ และท้าทายให้อยากลองทำให้เสร็จเป็นรูปเป็นร่างด้วยความคิดที่เป็นอิสระและด้วยความพอใจของตน นอกจากนั้นยังส่งเสริมความคิดแปลกใหม่ ไม่ซ้ำกัน เด็กแต่ละคนจะวาดภาพตามความคิดของตน ซึ่งเป็นการเริ่มต้นในการกล้าคิดและยอมรับความแตกต่างของตนจากเพื่อนคนอื่น สร้างเสริมให้เด็กเกิดความมั่นใจ กล้าคิดในสิ่งที่แปลกๆ อันจะนำไปสู่การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ต่อไป (อารี พันธัมณี, 2545: 45)

จากการที่ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของกิจกรรมการวาดต่อเติมภาพและได้ทดลองใช้กับเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 ของโรงเรียน อ.ส.ลิงค์ (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) พบว่าเด็กส่วนใหญ่ให้ความสนใจ และสามารถทำกิจกรรมได้อย่างสร้างสรรค์ แต่มีนักเรียนบางคนไม่สามารถทำกิจกรรมนี้ได้ บางคนให้เพื่อนวาดต่อเติมให้ บางคนนั่งเฉยๆ บางคนนำแบบฝึกมาหาครูแล้วบอกว่าทำไมไม่เป็น จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าหลังการใช้กิจกรรมศิลปะการวาดต่อเติมภาพให้สมบูรณ์ เด็กปฐมวัยจะมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นหรือไม่และมากน้อยเพียงไร เพื่อนำผลจากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 ก่อนและหลังการทำกิจกรรมศิลปะการวาดต่อเติมภาพให้สมบูรณ์
2. เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 หลังการทำกิจกรรมศิลปะการวาดต่อเติมภาพให้สมบูรณ์ในแต่ละช่วงสัปดาห์ตลอดการทดลอง
3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 ระหว่างเพศชายและเพศหญิงหลังการทำกิจกรรมศิลปะการวาดต่อเติมภาพให้สมบูรณ์

สมมติฐานการวิจัย

1. ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 หลังการทำกิจกรรมศิลปะการวาดต่อเติมภาพให้สมบูรณ์จะมีการพัฒนามากกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 หลังการทำกิจกรรมศิลปะการวาดต่อเติมภาพให้สมบูรณ์ในแต่ละช่วงสัปดาห์ตลอดการทดลองจะมีการพัฒนาในทิศทางที่สูงขึ้น

3. ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 เพศหญิงจะมีการพัฒนามากกว่าของเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มประชากร

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนอายุระหว่าง 5-6 ปี จำนวน 15 คนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 โรงเรียน อ.ส.ลิงค์ (ในอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) อำเภอแก่งกระจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนอายุระหว่าง 5-6 ปี จำนวน 15 คน แบ่งออกเป็นเพศชาย 10 คน และเพศหญิง 5 คนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 ของโรงเรียน อ.ส. ลิงค์ (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) อำเภอแก่งกระจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากประชากรทั้งหมดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ คือ กิจกรรมศิลปะการต่อเติมภาพให้สมบูรณ์สำหรับเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 แต่ละช่วงสัปดาห์ของการทดลองและเพศของนักเรียน

3.2 ตัวแปรตาม คือ ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

การวิจัยในครั้งนี้จะทำการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 โดยทำการทดลองเป็นเวลา 8 สัปดาห์ๆ ละ 3 วันๆ ละ 1 คาบๆ ละ 20 นาที รวมทั้งสิ้น 24 คาบ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. แผนการจัดกิจกรรมศิลปะการต่อเติมภาพให้สมบูรณ์สำหรับเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความมั่นคงตามทฤษฎี (Construct validity) เพราะสร้างจากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการทางด้านศิลปะเด็กและผ่านการพิจารณาตัดสินจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว
2. แบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความมั่นคงตามโครงสร้างทฤษฎีและเชื่อถือได้ (Reliability) เพราะสร้างจากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์และผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว
3. กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 จำนวน 15 คน ของโรงเรียน อ.ส.ลิงค์ (ใน พระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 สามารถเป็นตัวแทนประชากรเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 ทั่วๆ ไปได้เพราะได้ผ่านการสุ่มแบบเจาะจงจากกลุ่มเป้าหมาย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. กิจกรรมศิลปะการต่อเติมภาพให้สมบูรณ์ หมายถึง กิจกรรมการวาดภาพจากสิ่งเร้าที่กำหนดให้ 2 ประเภทได้แก่ สิ่งเร้าที่ไม่สมบูรณ์ เช่น เส้นแบบต่างๆ หรือรูปที่ไม่สมบูรณ์และสิ่งเร้าที่สมบูรณ์ เช่น รูปทรงเรขาคณิตแบบต่างๆ (อารี พันธมณี, 2546 : 195) ซึ่งสร้างและพัฒนาโดยผู้วิจัยจำนวน 24 กิจกรรม เพื่อใช้กับเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 โรงเรียน อ.ส.ลิงค์ (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ได้ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการต่อเติมภาพที่กำหนดให้สมบูรณ์หรือเป็นภาพใหม่ตามจินตนาการของเด็ก

จินตนาการของเด็ก

2. ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความคิดแบบไดเวอร์เจนซ์ (Divergent thinking) ที่มีลักษณะดังนี้คือ มีความคิดริเริ่ม (Originality) ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) ความยืดหยุ่น (Flexibility) และความคิดละเอียดลออ (Elaboration) (Guilford, 1967 อ้างถึงในวศนี อิศรเสนา ณ อยุธยา, 2545 : 19-24) ซึ่งสามารถสังเกตและประเมินด้วยแบบประเมินที่สร้างขึ้น 4 ด้าน รวม 16 ข้อ ดังนี้

2.1 ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ความสามารถในการคิดที่แปลกใหม่ และแตกต่างไปจากความคิดธรรมดา อาจเกิดจากการนำความรู้เดิมมาดัดแปลงประยุกต์ให้เกิดเป็น สิ่งใหม่ไม่ซ้ำใคร

2.2 ความคล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึง ความสามารถในการวาดภาพอย่างคล่องแคล่ว และรวดเร็ว ภายในระยะเวลาที่กำหนด

2.3 ความยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ความคิดอิสระในการดัดแปลง (Adaptive Flexibility)

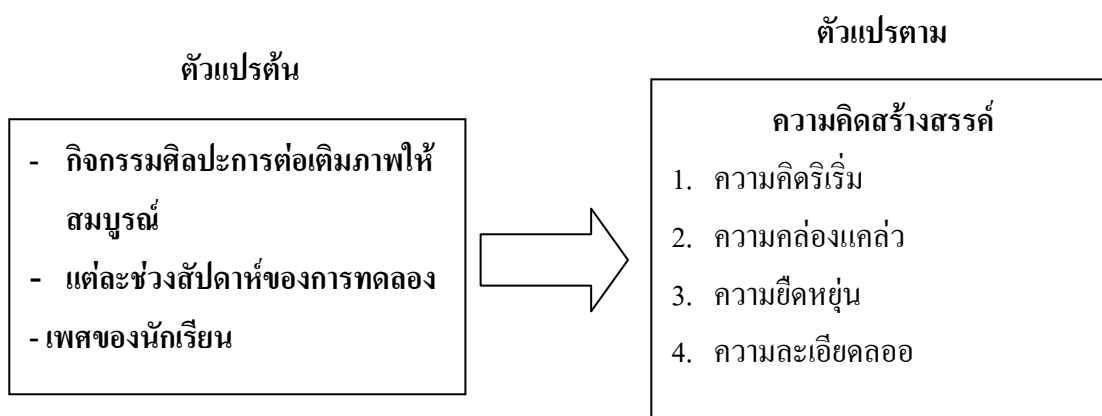
2.4 ความละเอียดลออ (Elaboration) หมายถึง ความสามารถในการคิดรายละเอียดเพื่อตกแต่งหรือขยายความคิดครั้งแรก ทำให้ได้ภาพชัดเจนและได้ความหมายสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ความคิดละเอียดลออเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างผลงานที่มีความแปลกใหม่ให้สำเร็จ

3. เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กนักเรียนชายหญิง อายุ 5-6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 ของโรงเรียน อ.ส. ลิงค์ (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการทำวิจัยเรื่องการจัดกิจกรรมศิลปะการต่อเติมภาพให้สมบูรณ์ที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 ของโรงเรียน อ.ส. ลิงค์ฯ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมศิลปะการต่อเติมภาพให้สมบูรณ์ของ อารี พันธุ์มณี (2545 : 45) ซึ่งเชื่อว่าสามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยได้ตามทฤษฎีของ กิลฟอร์ด (Guilford, 1969 อ้างถึงใน อารี พันธุ์มณี, 2545 : 45) ดังในกรอบแนวคิดในการวิจัยต่อไปนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการจัด กิจกรรมศิลปะการต่อเติมภาพแล้ว จะมีความคิดสร้างสรรค์ที่แปลกใหม่และหลากหลายมากขึ้น
2. ผลจากการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นข้อมูลและแนวทางสำหรับครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้อง ในการนำกิจกรรมศิลปะการต่อเติมภาพให้สมบูรณ์ไปใช้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ปฐมวัยต่อไป